

El cicle de Nadal és un dels períodes festius més complexos del nostre calendari, en el qual s'interrelacionen celebracions de procedències i èpoques diverses

“**M**ama, què vol dir Nadal?” Fa uns dies vaig sentir aquesta pregunta dins un autobús que feia ruta pel centre de Barcelona. La formulava una nena que no devia tenir més de cinc anys. La seva mare va respondre amb admirable rapidesa que era una celebració per reunir-se amb la família i les persones estimades. Una resposta poc precisa per a la criatura, que va decidir apujar el nivell del qüestionari: i Sant Esteve? Havíem arribat a la meua parada i malauradament no vaig sentir com acabava l'interrogatori. Per què tenim un dia festiu extra després de Nadal? Per què fem cagar el tió o mengem escudella? Si m'ho haguessin preguntat a mi, no hauria sabut què respondre.

L'escriptor i folklorista Amadeu Carbó, autor del llibre *Celebrem el Nadal. Quan, com i perquè de la festa més gran* (Edicions Morera), assegura que les persones no ens planctem els orígens de les celebracions perquè els rituals de la celebració tenen un seguit de significats diferents per a cadascú. “Hi ha múltiples maneres de celebrar Nadal. Amb tradicions locals, territorials, familiars i fins i tot personals”, assegura el divulgador. “Ara bé, si hi ha alguna cosa comuna a tot arreu, és la celebració d'un gran àpat. És un ritual on tot allò que els altres dies de l'any forma part de la quotidianitat agafa un significat es-

pecial i els lligams entre els participants s'intensifiquen”.

Si bé aquest àpat sol ser un sopar en molts territoris, a Catalunya el més tradicional és el dinar del 25 de desembre, en el qual en moltes cases es menja escudella de galets, pollastre farcit, neules, torrons i cava. L'escriptor i consultor gastronòmic Jaume Fàbrega assegura que, tot i que l'escudella s'ha popularitzat en els últims temps, “a la gent de pagès no se li acudiria menjar-ne per Nadal”: “En soc testimoni. A casa es feia escudella i carn d'olla cada dia, i en un dia de festa grossa com és Nadal es procurava menjar coses diferents”.

Família i origen romà

Segons el folklorista Amadeu Carbó, al voltant de la taula engalanada amb les millors estovalles i menges de l'àpat de Nadal es renoven any rere any els vincles familiars: “Més enllà de la funció d'alimentar-nos, la família es redefeix. És el moment en què s'expliciten ritualment les absències i les noves incorporacions”. Pel que fa a l'origen de la celebració, el 25 de desembre els romans celebraven la festa del

Mites

Els canelons del 26 no es feien amb sobres del dia abans com es diu sempre

Natalis Solis Invicti i els antecedents del Nadal cristià s'haurien de situar entre els anys 320 i 353, durant el mandat del papa Juli I, que va fixar en aquesta data el naixement de Jesucrist. “Arriba un moment en el qual el cristianisme arrela i construeix el seu calendari, el seu imaginari, damunt d'una construcció anterior, que en el nostre cas és el calendari romà i la cultura clàssica i llatina. S'aprofita el que ja existeix i tothom ja el té ritualitzat. Ningú de nosaltres pensa que el 25 de desembre celebra el solstici d'hivern perquè el referent astronòmic no el tenim”, diu Carbó.

Llavors, ¿abans de Sant Esteve els nostres avantpassats romans ja celebraven alguna cosa? En aquest cas, el divulgador concreta que aquesta festivitat té l'origen al segle VIII, quan el Principat formava part de l'Imperi Carolingi. La Catalunya Vella depenia del bisbat de Narbona, a diferència de la resta de la península Ibèrica cristiana, dominada pels gots i que tenia per referència el bisbat de Toledo. El concepte de família carolíngia era molt extens i l'àpat de Nadal obligava a traslladar tota la fa-

Els canelons, l'estrella de Sant Esteve. PERE TORDERA

mília, que, l'endemà, tornava a casa i no treballava. Actualment, és una extensió del dia de Nadal que també té una funció pràctica: conciliar els dinars de festes entre diferents famílies. El plat estrella són els canelons, un plat que “no es feia amb les sobres del dia abans com es diu sempre”. “Es feia servir carn rostida expressament. Era una festa”, assegura Fàbrega, autor de *La cuina catalana*.

Tió, Pare Noel o Reis?

A banda dels canelons de Sant Esteve i d'acord amb el *Costumari català* de Joan Amades, un dels altres protagonistes del Nadal català és el tió. “És el protagonista d'un dels rituals nadalencs més vius i alhora més antics que conservem”, assegura Amadeu Carbó. Segons el divulgador, el tió és d'origen rural i amb el temps ha desaparegut el costum de cremar-lo després de fer-lo cagar. “Tradicionalment, era un tronc qualsevol que es llançava a la llar de foc, però a la dècada dels setanta se li va posar cara, barretina... I és per això que ara el guardem d'un any per l'altre”.

I tot i que en moltes cases a Catalunya es reivindica la figura del tió com a pròpia, el Pare Noel també ocupa un lloc dins les nostres celebracions nadalencs. “La globalització tendeix a uniformar les icones, sobretot a Occident. Els catalans som d'on volem i tenim costums en un món globalitzat. El cinema americà ha influenciat moltíssim en la manera com celebrem Nadal”, diu Carbó. Però, qui és realment el Pare Noel? La seva història arrenca pels volts del 1624, quan

Les primeres felicitacions, impreses a Barcelona

Ja fa uns quants anys que els correus electrònics i els whatsapps han substituït les postals de Nadal personalitzades que s'enviaven per correu ordinari als éssers estimats. I es tracta d'una tradició que es remunta al primer terç del segle XIX, coincidint amb l'arribada de la litografia. Els repartidors d'*El Diari de Barcelona*, també conegut amb el nom popular d'*El Brusí*, portaven als subscriptors una felicitació nadalenca i a canvi rebien una recompensa. “La idea de la nadala com un paper imprès amb una il·lustració al·lusiva a Nadal a l'anvers i un vers o dècima al revers va arrelar i es va anar propagant en altres diaris i oficis”, assegura Amadeu Carbó.

GETTY

els emigrants holandesos van fundar la ciutat de Nova Amsterdam, l'actual Nova York, i hi van portar les seves tradicions i creences com el seu patró, sant Nicolau, anomenat Sinterklaas. La segona meitat del segle XIX Sinterklaas torna a travessar l'oceà Atlàntic amb un aspecte molt semblant a com el coneixem ara per l'aportació d'escriptors i dibuixants i es fusiona amb el Bonhomme Noël francès. Així neix el Pare Noel tal com el coneixem.

I si l'origen del Pare Noel ens queda lluny, les primeres cavalcades reials van ser a Alcoi. Documentada per primera vegada l'any 1866 i celebrada de manera ininterrompuda des del 1885, la cavalcada de Reis d'Alcoi és la més antiga del País Valencià i, probablement, de l'Estat. Amb referències del seu inici l'any 1895, la cavalcada de Reis d'Igualada és considerada la més antiga de Catalunya. —

Els Sussex no s'aturen: Nou projecte a Netflix per Cap d'Any

Els ducs de Sussex, el príncep Enric i Meghan Markle, ja tenen un nou projecte a la plataforma Netflix que s'estrenarà el 31 de desembre, una docuserie inspirada en **Nelson Mandela** titulada *Live to lead*. L'empresa de continguts audiovisuals ha anunciat el llançament d'aquesta nova sèrie al seu compte de Twitter, on ha dit: “Les seves veus ens donen esperança. Les seves accions donen forma al nostre món. El seu lideratge inspira el nostre futur. *Live to lead*, una sèrie documental presentada pel duc i la duquessa de Sussex, s'estrenarà el 31 de desembre”.

Netflix, en un comunicat que recullen diversos mitjans nord-americans, indica que la sèrie inclourà entrevistes amb algunes figures conegudes, des de la primera ministra de Nova Zelanda, **Jacinda Ardern**, o la jugadora de rugbi sud-africana **Siya Kolisi**, fins a la difunta jutge del Tribunal Suprem dels EUA **Ruth Bader Ginsburg**. La companyia audiovisual, que ja ha publicat un avançament de la sèrie, ha dit que tindrà set episodis que s'acostaran a líders “extraordinaris” que reflexionen sobre les seves vides. *Live to lead* és una producció d'Enric i Meghan en associació amb la Fundació Nelson Mandela, afegeixen des de la plataforma.

La nova docuserie dels ducs de Sussex arriba després del seu documental *Harry & Meghan*, que es va estrenar a Netflix el 8 de desembre i que narra, per boca dels seus protagonistes, “la veritat completa” del patiment que va experimentar la parella pel tracte que va rebre per part de la premsa i la família reial britànica.

Així ho va assegurar el mateix príncep Enric al tràiler que anunciava l'estrena del documental: “Ningú sap la veritat completa. Nosaltres sabem la veritat completa”, hi deia.

A banda d'aquest projecte, els Sussex també tenen entre mans una entrevista que, presumiblement, concedirà Enric en solitari al periodista d'ITV **Tom Bradby**, el mateix que va fer el documental *Harry and Meghan: An african adventure*. En aquell reportatge, sobre la gira dels Sussex per l'Àfrica, Meghan Markle va reconèixer per primera vegada en públic la pressió mediàtica que havia patit després de la maternitat. La data prevista per emetre aquesta entrevista, que servirà per promocionar les seves memòries, és el 8 de gener, dos dies abans que vegi la llum el seu projecte editorial, anomenat *Spare*. Segons diversos mitjans, s'espera que la biografia d'Enric, escrita per **JR Moehringer**, sigui encara més problemàtica per a la Corona britànica que la docuserie de Netflix. —

Mariah Carey, desbancada a Espanya

SCOTT BARBOUR / GETTY

Snowman, de **Sia**, és la cançó nadalenca més escoltada del 2022 de Spotify Espanya, per sobre fins i tot de la reina mundial de les nades des de fa anys, *All I want for Christmas*, de **Mariah Carey**, que s'ha hagut de conformar amb la segona posició. La plataforma ha publicat la classificació dels temes festius més populars, el consum dels quals ha crescut al llarg de l'últim any un 24% comparat amb el 2021, en part gràcies als 44 milions de llistes dedicades al Nadal. —